

ΠΟΛΙΤΗΣ
ΠΑΡΑΘΥΡΟ
ΛΟΞΕΣ ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

ΚΑΡΜΕΛΑ: Αρχείο Προφορικής Παράδοσης για την Αρμενική και τη Λατινική Κοινότητα της Κύπρου

14.8.2024

Έργο της Μαριάμ Σουχάνοβα Φουκαρά.

**Γράφει η Μαριλένα Καρυολαίμου, Καθηγήτρια Γλωσσολογίας,
Πανεπιστήμιο Κύπρου, επιστημονική υπεύθυνη ερευνητικού
προγράμματος ΚΑΡΜΕΛΑ**

Στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος *Αρχείο Προφορικής Παράδοσης για την Αρμενική και Λατινική Κοινότητα της Κύπρου* (εφεξής Αρχείο ΚΑΡΜΕΛΑ) που ξεκίνησε στο Πανεπιστήμιο Κύπρου πριν από ενάμιση χρόνο, έχει δημιουργηθεί το

ψηφιακό αρχείο ΚΑΡΜΕΛΑ που περιλαμβάνει 82 συνεντεύξεις με μέλη της αρμενικής και της λατινικής κοινότητας της Κύπρου, ηλικίας από 20 έως 90 χρόνων. Όλες οι συνεντεύξεις για την αρμενική κοινότητα έγιναν στη δυτική αρμενική, ενώ οι περισσότερες συνεντεύξεις με μέλη της λατινικής κοινότητας έγιναν στην ελληνική και λιγοστές στην αγγλική.

Τα προφορικά δεδομένα που έχουν συλλεχθεί με τη μορφή ημι-κατευθυνόμενων συνεντεύξεων καλύπτουν ποικιλία θεμάτων και περιόδων σε χρονικό άνωμα που εκτείνεται από τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα μέχρι τις μέρες μας: τα ήθη και τα έθιμα, τα βιώματα των μελών των δύο κοινοτήτων, τις προσωπικές τους διαδρομές, τον τρόπο με τον οποίο έχουν βιώσει γεγονότα της νεότερης κυπριακής ιστορίας, πώς αντιλαμβάνονται τον ρόλο τους ως μέλη μιας μειονοτικής κοινότητας, και τέλος, τη σχέση τους με την ευρύτερη κυπριακή κοινωνία και με άλλες διασπορικές ή γηγενείς κοινότητες.

Παρότι συχνά γίνεται διάκριση ανάμεσα στα *Αρχεία Προφορικής Παράδοσης* που επικεντρώνονται στην καταγραφή των συλλογικών εκφάνσεων του λαϊκού πολιτισμού που μεταφέρονται από στόμα σε στόμα, π.χ. ήθη και έθιμα, ιστορίες, μύθοι κ.λπ., και τα *Αρχεία Προφορικής Ιστορίας* που καταγράφουν ατομικές ιστορίες και προσωπικά βιώματα και, γενικότερα, τον τρόπο με τον οποίο οι ατομικές διαδρομές διαλέγονται με τα μεγάλα ιστορικά γεγονότα, στην πράξη η διάκριση ανάμεσα στα δύο είδη αρχείων δεν είναι πάντοτε εφικτή. Αυτό φαίνεται και από τις συνεντεύξεις του αρχείου ΚΑΡΜΕΛΑ, όπου τα ατομικά βιώματα διαλέγονται και διαπλέκονται με τις συλλογικές μνήμες, καθιστώντας τα παρόμοια μέρος της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς.

Η συγκρότηση του Αρχείου ΚΑΡΜΕΛΑ είναι ιδιαίτερα σημαντική επειδή σχετίζεται με δύο γηγενείς μειονοτικές κοινότητες που δεν υπήρξαν ιδιαίτερα ορατές στη σύγχρονη κυπριακή ιστορία. Η συσσωρευμένη γνώση που προσφέρουν αυξάνει την ορατότητά τους και κάνει γνωστή την παρουσία και τη συμβολή τους στην ιστορία του νησιού, ενώ, για τις ίδιες τις κοινότητες, καλλιεργεί το αίσθημα ότι ο λόγος που καταθέτουν αξιώνεται και αναγνωρίζεται.

Το αρχείο αποσκοπεί όχι μόνο στην ανάλυση και επεξεργασία του περιεχομένου των συνεντεύξεων μέσα από τη θεματική αποδελτίωσή τους, αλλά και στην ανάλυση της γλωσσικής ποικιλίας που χρησιμοποιείται - αυτό ισχύει εδώ για τη δυτική αρμενική όπως χρησιμοποιείται από τους Αρμένιους της Κύπρου, ποικιλία για την οποία δεν έχει γίνει καμιά μελέτη μέχρι σήμερα. Όσον αφορά τους Λατίνους, οι οποίοι δεν έχουν δική τους ξεχωριστή γλώσσα, εντοπίζονται πρακτικές πολυγλωσσίας χαρακτηριστικές μιας κοσμοπολίτικης πολυσυλλεκτικής κοινωνίας.

Βασικό χαρακτηριστικό του ερευνητικού προγράμματος είναι η συνεργατική υφή του, το γεγονός δηλαδή ότι γίνεται με τη συναίνεση των κοινοτήτων, και κυρίως των επίσημων εκπροσώπων τους που λειτουργούν ως δίαυλοι επικοινωνίας ανάμεσα στους ερευνητές και τα μέλη της κάθε κοινότητας. Πιο σημαντικό: οι ερευνητές που ανέλαβαν τη συλλογή των δεδομένων και είχαν το κύριο βάρος της επαφής με τους συμμετέχοντες είναι μέλη των δύο κοινοτήτων που επιμορφώθηκαν στους στόχους και τη μεθοδολογία της έρευνας. Αυτό διευκολύνει τη λήψη συνεντεύξεων, επειδή συνήθως τα μέλη των μειονοτικών ομάδων αισθάνονται πιο ασφαλείς όταν ο ερευνητής είναι μέλος της ομάδας/κοινοτήτάς τους. Με αυτό τον τρόπο, στα δύο απώτερα σημεία της ερευνητικής διαδικασίας -στο σημείο έναρξης και στο σημείο απόληξης- βρίσκονται οι ίδιες οι κοινότητες.

Το Αρχείο ΚΑΡΜΕΛΑ είναι πολυτροπικό και περιλαμβάνει τόσο οπτικό όσο και ακουστικό υλικό. Είναι ανοικτό και μπορεί σταδιακά να εμπλουτίζεται και με άλλου είδους υλικό (μουσική, ψηφιακές αναπαραστάσεις παραδοσιακών αντικειμένων, γραπτά τεκμήρια, κ.ά.) για τις δύο κοινότητες. Μπορεί, επίσης, να αποτελέσει τον πυρήνα μιας ευρύτερης προσπάθειας καταγραφής της πολυπολιτισμικότητας και της πολυγλωσσίας εντός του κυπριακού χώρου που θα εμπλουτιστεί στη συνέχεια με άλλα έργα παρόμοιου τύπου και συναφούς στόχευσης για άλλες, γηγενείς ή μη, κοινότητες παρούσες στο νησί. Τέλος, θα μπορεί να αξιοποιηθεί σε πολλούς τομείς και ιδιαίτερα στην εκπαίδευση, τόσο στο πλαίσιο της προσπάθειας καλλιέργειας της ενσυνείδησης όσον αφορά την παρουσία των δύο κοινοτήτων στο νησί και της αποδοχής της διαφορετικότητας, όσο και στο πλαίσιο της διαφορικής ανάγνωσης των ιστορικών γεγονότων, καθώς θα μπορεί κανείς να αντλεί στοιχεία από τις

αφηγήσεις και τις προσωπικές εμπειρίες όσων συμμετείχαν στην έρευνα για να τα αντιπαραβάλει με τα κύρια ιστορικά αφηγήματα.

Το πρόγραμμα, διετούς διάρκειας, χρηματοδοτείται από το Κέντρο Επιστημονικών Ερευνών μέσω του Πανεπιστημίου Κύπρου.